

YABANCI IRK VE MİLLET İSİMLERİYLE SOYADI ALINMASI YASAĞI VE ANAYASA MAHKEMESİ

THE CONSTITUTIONAL COURT AND THE PROHIBITION OF SURNAMENES BELONGING TO FOREIGN RACES AND NATIONS

E. İrem AKI*

Özet: Bu çalışmada Anayasa Mahkemesi'nin, Soyadı Kanunu'nun 3.maddesinin anayasaya uygunluk denetimine ilişkin kararı ele alınacak ve üç problem üzerinde durulacaktır: 1) Anayasa Mahkemesi kadının soyadına ilişkin kararlarında olduğu gibi bu kararında da soyadı kullanımını Anayasa'nın 17. maddesi çerçevesinde değerlendirmekte ve soyadı kullanımının kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olduğunu belirtmekte ancak "kamu düzeni" ve "kamu yararı" çerçevesinde kanun koyucunun bu konuyu düzenlemek konusunda takdir hakkı olduğunu iddia etmektedir. Oysaki Anayasa'nın 17. maddesi "kamu düzeni" ve "kamu yararı" gibi bir sınırlama nedeni öngörmemektedir. 2) Anayasa Mahkemesi itiraz konusu kuralın eşitlik ilkesine aykırı olup olmadığını incelerken, pek çok kararında olduğu gibi, "haklı neden"e başvurmakta ancak "haklı neden" in ne olduğunu açıklamamakta/açıklayamamaktadır. 3) Mahkeme'nin uluslararası hukuku ele alış biçimi de problemler içerir.

Anahtar kelimeler: Anayasa Mahkemesi, Soyadı Kanunu, Ad, Soyad, Eşitlik İlkesi, Kuşuklu Sınıflandırma, Takdir Yetkisi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi.

Abstract: This article studies the decision of the Constitutional Court of Turkey in regards to the constitutionality of the 3rd article of the Surname Law. It centers on three questions: 1) as in its decisions on the woman's surname, in this decision as well the Constitutional Court evaluates the use of the surname within the context of the 17th article of the Constitution and states that the use of surname is a strictly bonded personal right but also argues that the legislator has discretionary power to regulate this issue in the context of "public order" and "public interest". However, the 17th article of the Constitution does not provide for any reason for limitation on the grounds of "public order" or "public interest". 2) the Court studied whether the objected rule was contrary to the equality principle and, as in many other decisions, it resorted to "justifiable cause" but does not/cannot define what "justifiable cause" is. 3) The method the Court deals with international law contains a number of problems.

Keywords: Constitutional Court, Surname Law, Name, Surname, Principle of Equality, Suspect Classification, Discretion, European Court of Human Rights.

* Arş. Gör, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi

Giriş

Anayasa Mahkemesi'nin soyadıyla ilişkisi uzun yıllar öncesine dayanmaktadır. Hikaye, kadının soyadıyla başlamıştır.¹ En son karar 10.3.2011 tarihli 2011/49 sayılı karardır. Bugün ise kadının evlendikten sonra kendi soyadını alabileceğine ilişkin bireysel başvuru kararları görülebilmektedir.²

Anayasa Mahkemesi'nin soyadına ilişkin bir diğer kararı ise "yabancı ırk ve millet isimleriyle" soyadı alınamamasının anayasa aykırılığı³ iddiasıyla gündeme gelmiştir. Bu çalışmada Anayasa Mahkemesi'nin bu kararında görülen problemler üç nokta üzerinde durulacaktır. Bu doğrultuda ilk olarak itiraz konusu kuralın anlamı belirlenmeye çalışılacaktır. Ardından soyadı kullanma hakkının kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olduğu üzerinde durulacak ve bir sonraki başlıkta söz konusu kuralın anayasa aykırılığı denetlenirken eşitlik ilkesi ve kuşku sınıflandırmalar öğretisi üzerinde durulacaktır. Son olarak da Anayasa Mahkemesi'nin uluslararası hukuku ele alış biçimindeki problemler noktalar üzerinde durulacaktır.

1. İtiraz Konusu Kural

Favlus Ay isimli Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı adını ve soyadını Paulus Bartuma olarak değiştirmek için dava açmıştır. Davacı Süryanice olan Bartuma soyadını kullanmak istemektedir. 21.06.1934 tarihli ve 2525 sayılı Soyadı Kanunu'nun 3. maddesi "*Rütbe ve memuriyet, aşiret ve yabancı ırk ve millet isimleriyle umumi edelere uygun olmayan veya iğrenç ve gülünç olan soyadları kullanılamaz.*" şeklindedir. Midyat Asliye Hukuk Mahkemesi bu maddedeki "*yabancı ırk ve millet isimleriyle*" ibaresinin anayasaya aykırılık itirazını ciddi bulmuş ve söz konusu hükümün iptali için Anayasa Mahkemesi'ne başvurmuştur.

¹ E.1997/61, K.1998/59, k.t. 29.9.1998, RG 15.11.2002, Sayı 24937.

² Başvuru numarası 2013/2187, k.t 19/12/2013; başvuru numarası 2013/4439, k.t 6/3/2014; başvuru numarası 2014/5836, k.t.16.04.2015.

³ E.2009/47, K.2011/51, k.t. 17.03.2011, Sayı 27992: *Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisi*, Sayı 48, Cilt 2, 2011, s. 891-908.

Öncelikle kanunun ifadesinin çok net olmadığını belirtmek gerekmektedir. “*Yabancı ırk ve millet isimleriyle ... soyadları kullanılamaz*” ifadesi, yabancı ırk veya millet isimlerinin soyadı olarak kullanılmayacağı mı ifade etmektedir? Örneğin, “Alman”, “İngiliz” gibi. Yoksa ifade etmek istediği şey Türkçe dışındaki dillerde soyadı alınamayacağı mıdır? Bunu ortaya koyabilmek için ilk olarak meclis tutanaklarına bakılabilir. Soyadı Kanunu’nun genel gerekçesinde şu ifadelere yer verilmiştir:

“edildiği veçhile rütbe ve memuriyetin soy adı yerinde kullanılması sui istimali mucip olacağı

ve aşiret ve yabancı millet isimlerinin de millet birliği mefkuresini rencide edeceği şüphesizdir. Adliye encümeni üçüncü maddeye (millet) kelimesinden evvel bir de (ırk) kelimesinin ilâvesile bu maksadı daha ziyade tavezih etmiştir.”⁴

Gerekeçdeki ifadeler çerçevesinde, yabancı bir dilde değil fakat “Alman”, “İngiliz” gibi yabancı millet isimleriyle soyadı alınmayacağı öngörülmektedir. Ancak 27.12.1934 tarihli 2891 sayılı Soyadı Nizamnamesi’nin 5. maddesine göre de “*Yeni takılan soyadları Türk dilinden alınır.*” Nizamname’nin 7. maddesine göre “*Yabancı ırk ve millet isimleri soyadı olarak kullanılamaz.*” Dolayısıyla anayasaya aykırılığı ileri sürülen kural Türkçe dışında bir dilde soyadı alınmasını yasaklayan kural değildir. Türkçe dışında bir dilde soyadı alınmasını yasaklayan Nizamname’dir. Kanun’a göre “*yabancı bir ırk ve millet ismini*”, örneğin “Alman”, “İngiliz” gibi, soyadı olarak almak yasaklanmıştır. Anayasa Mahkemesi de ilgili kuralın anlamını belirlemek konusunda böyle bir ayrıma gitmekte⁵ ve Nizamname’ye atfen “*yeni alınacak soyadlarının yabancı ırk ve millet ismi olmaması ve aynı zamanda Türk dilinden alınması*” gerektiğini belirtmektedir.

⁴ <https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d04/c023/tbmm04023069ss0203.pdf>

⁵ Faruk Turinay, “Yabancı İrk ve Millet İsimlerinin Soyadı Olarak Kullanılması Yasağı ve Bir Anayasa Mahkemesi Kararının İncelenmesi”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı 112, 2012, s.40.

2. Haklar Çerçevesinde Soyadı

a. Anayasa'nın 17. Maddesi Çerçevesinde Soyadı

Anayasa Mahkemesi 2525 sayılı Soyadı Kanunu'nun 3.maddesinin Anayasa'ya aykırı olduğu iddiasını incelerken ilk olarak soyadının bir kişilik hakkı olması üzerinde durmuştur.

“Bir kimsenin kimliğinin belirlenmesinde en önemli unsur olan soyadı, vazgeçilmez, devredilmez, feragat edilmez ve kişiye sıkı surette bağlı bir kişilik hakkıdır. Soyadı üzerindeki hak, mutlak haklardan olması nedeniyle herkese karşı ileri sürülebilmekte ve yasayla özel olarak korunmaktadır.”⁶

Mahkeme soyadı üzerindeki hakkı kişiye sıkı sıkıya bağlı bir kişilik hakkı olarak gördüğünü belirttikten sonra, kanun koyucunun bu hak üzerinde bir sınırlama getirebileceği sonucuna varmıştır:

“Soyadının, bir kimsenin kimliğini belirleme işlevi yanında ailesini ve soyunu belirleme, kişiyi başka ailelerin bireylerinden ayırt etme ya da kişinin hangi kökene, topluluğa veya ulusa ait olduğunu belirleme işlevi de bulunmaktadır. Bu işlevleri nedeniyle yasa koyucu⁷, nüfus kayıtlarının düzenli tutulması, resmi belgelerde karışıklığın önlenmesi, soyun belirlenmesi, ailenin korunması, ulusal birliğin sağlanması, dil ve dil kimliğinin korunması gibi sebeplerle soyadı kullanımını yasal düzenlemelerle kural altına almaktadır. Kamu yararı ve kamu düzeni gerekleri uyarınca soyadı kullanımına yapılan bu müdahalede, Anayasaya uygun olmak koşuluyla yasa koyucunun takdir hakkının bulunduğu açıktır.”⁸

Anayasa Mahkemesi her ne kadar kanun koyucunun takdir yetkisinin Anayasa'ya uygun olması gerektiğini belirtmişse de bu konuda bir inceleme yaptığını söylemek zordur. Zira Merih Öden ve Selin Esen'in de kadının soyadına ilişkin karar üzerine yazdıkları makalede⁹ belirttiği gibi Anayasa Mahkemesi *“kişiye sıkı surette bağlı' bir kişilik hakkı olarak soyadını 'vazgeçilmez' ve 'devredilmez' görmekte; ancak, bu hak-*

⁶ AYMKD, Sayı 48, Cilt 2, s.897.

⁷ Bu metinde “kanun” terimi tercih edilmekle birlikte, Anayasa Mahkemesi “yasa” terimini kullanmaktadır. Aynen alıntı olduğu için orijinal metne sadık kalınmıştır.

⁸ AYMKD, Sayı 48, Cilt 2, s.897.

⁹ Merih Öden, Selin Esen, “Anayasa Mahkemesi ve Evli Kadının Soyadı”, Prof. Dr. Erdal Onar'a Armağan, Cilt 2, Ankara Üniversitesi Yayınları No: 391, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 2013, s.818.

kın 'dokunulmaz' bir nitelik taşımadığını, yani kanunla ve 'kamu yararı' ve 'kamu düzeni' nedenleriyle sınırlanabileceğini kabul etmektedir. Anayasanın 2001 yılında 4709 sayılı Kanunla değiştirilen 13.maddesi, temel hakların '... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ... sınırlanabileceği'ni öngörmektedir."¹⁰ Anayasa'nın 17. maddesi ise "kamu yararı" ve "kamu düzenini" sınırlama nedeni olarak saymamıştır.¹¹ Dolayısıyla, Öden ve Esen'in belirttiği gibi, Anayasa Mahkemesi'nin "soyadı üzerindeki 'kişilik hakkı'nın 'kamu yararı' ve 'kamu düzeni' nedenleriyle sınırlanabileceğini söylerken, bu yargının anayasal dayanağını göstermesi gerekirdi."¹²

Anayasa Mahkemesi, kadının soyadına ilişkin kararıyla paralel bir şekilde soyadı kullanmanın aynı zamanda bir yükümlülük olduğu üzerinde de durmuştur. Bu kararda kadının soyadı kararından farklı olarak ailenin korunmasının yanına, ulus birliğini eklemiştir:

*"Yasa koyucu kural ile birleştirici, bütünleştirici, çoğunluğun içinde azınlığın hak ve hürriyetlerinde ayrımcılık yapılmasını engelleyen, ulusal aidiyet ilkesi içinde anayasal birliktelik altında aynı topraklarda ve ortak atmosferde yaşayan vatandaşlar yönünden ulus kimliği ve dili altında toplanan bir dil kimliği anlayışı getirmiştir."*¹³

Mahkeme, kanun koyucunun "bir dil kimliği" anlayışı getirdiğini, ardından "Ulus bütünlüğünün algılanabilmesi ve aynı iklimde yaşayan insanların tasa ve kıvanç ortaklığı, koruma, kollama, yardımlaşma duygularının devamlılığı ve birbirlerine karşı yabancılaşmalarının önlenmesi nedeniyle yasa koyucunun bu alana müdahale yetkisi, kamu yararı ve kamu düzeni niteliğini içermekte ve takdir yetkisi içinde"¹⁴ kaldığını belirtmekle birlikte, bu ifadelerin 1982 Anayasası'yla ilişkisi kurulamamaktadır. Zira yukarıda belirtildiği gibi, her hak maddede belirtilen nedenle sınırlana-

¹⁰ Öden, Esen, "Anayasa Mahkemesi ve Evli Kadının Soyadı", s.818.

¹¹ Öden, Esen, "Anayasa Mahkemesi ve Evli Kadının Soyadı", s.819. Dahası Mahkeme'nin bu ifadesiyle 2001 öncesi değişikliğe dönüş yaptığı ileri sürülebilir. Zira 1982 Anayasası'nın 13.maddesinin eski haline göre "temel hak ve hürriyetler... kamu düzeninin, genel ayaşışın, kamu yararının...korunması amacı ile ve ayrıca Anayasanın ilgili maddelerinde görülen özel sebeplerle Anayasanın sözüne ve ruhuna uygun olarak kanunla sınırlanabilir."

¹² Öden, Esen, "Anayasa Mahkemesi ve Evli Kadının Soyadı", s.819.

¹³ AYMKD, Sayı 48, Cilt 2, s.897.

¹⁴ AYMKD, Sayı 48, Cilt 2, s.897.

bilir. 17. madde ise sınırlama nedeni ön görmemiştir. Dahası Anayasa Mahkemesi'nin hangi gerekçeyle Türkçeden başka bir dilde soyadı almayı yasaklamasının ulusal birliği sağladığı iddiasını ileri sürdüğünü anlayabilmek güçtür. Mahkeme'den beklenen bu tür iddialar ileri sürmesi değil, hukuka dayanan gerekçeler öne sürebilmesidir.

Soyadı Kanunu'nun 3.maddesinin Anayasa'ya aykırılığı iddiasında söz konusu olan bir diğer kural Anayasa'nın 10. maddesidir. Yani söz konusu kuralın eşitlik ilkesi açısından incelenmesi gerekmektedir.

b. Eşitlik İlkesi ve Soyadı

Eşitlik ilkesini düzenleyen Anayasa'nın 10. maddesi anayasaya uygunluk denetiminde Anayasa Mahkemesi'nin önüne sıklıkla çıkan maddelerden biridir. Dahası hakların kullanılmasında ve güvence altına alınmasında büyük bir öneme sahiptir. Bu nedenle de üzerinde durulması, anlamının ortaya koyulması gerekmektedir.

*"Eşitlik ilkesi, maddi bir anayasa ilkesi olarak, kanunlarda eşitliğin, yani kanunlarla yaratılan haklarda ve ödevlerde, yararlarla ve yükümlülüklerde eşitliğin sağlanmasını..."*¹⁵ gerektirmekte ve kanunların genelliğini zorunlu kılmaktadır.¹⁶ Kanunların genelliği ise özel, aktüel, geçici bir durumu ifade etmemeyi, belirli bir kişiyi hedef almamayı ve aynı zamanda önceden tespit edilmiş, soyut olmayı gerektirmektedir.¹⁷ Genellik kavramıyla birlikte düşünüldüğünde, eşitlik ilkesinin, *"... yasama organının herkesi eşit olarak kapsamayan, dolayısıyla herkese eşit olarak uygulanamayacak kanunlar yapmasını, başka bir anlatımla kanun koyarken kişiler arasında fark gözetip ayırım yapmasını yasakladığı öne sürülebilir."*¹⁸

Bununla birlikte hukuk önünde eşitlik herkese aynı şekilde davranılmasını gerektirmemektedir.¹⁹ Kanun koyucunun herkesi kapsa-

¹⁵ Merih Öden, Türk Anayasa Hukukunda Eşitlik İlkesi, Yetkin Yayınları, Ankara, 2003, s.186.

¹⁶ Tahsin Bekir Balta, İdare Hukuk I Genel Konular, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1970/72, s.109.

¹⁷ Ripert G, Les Grandes Oeuvres Politiques, Paris, 1955, s.313'ten aktaran Erdoğan Teziç, Türkiye'de 1961 Anayasası'na göre Kanun Kavramı, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1972, s.35.

¹⁸ Öden, Türk Anayasa Hukukunda Eşitlik İlkesi, s.187.

¹⁹ Geoffrey Marshall, Constitutional Theory, Oxford University Press, London, 1972, s.142.

yacak ve herkes için aynı olacak kanunlar yapması imkansızdır; bu nedenle kanun koyucunun sınıflandırmalar yapması kaçınılmazdır.²⁰ Bu nedenle denilebilir ki sınıflandırma yasamanın kendisinde (doğasında) mevcuttur.²¹

“Çünkü kanunlar, soyut önermelerden ibaret olmayıp, sosyal ilişkileri, olayları düzenlemek için başvurulan hukuki araçlardır. Yasama organı, herhangi bir sosyal ilişki alanını kanunla düzenleyerek hukuk alanı içine alır veya hukuk alanındaki bir ilişkiyi bu alandan çıkarır. Her kanun düzenlediği belli bir sosyal ilişki alanıyla ilgili kurallar koyar, dolayısıyla zorunlu olarak belirli durumlara ve durumlarla ilgili kişilere yönelir. Her kanun, kişilerin, şeylerin veya durumların bazı özellikleri yönünden benzerlikleri veya farklılıkları üzerine kuruludur. Dolayısıyla, yalnızca düzenlediği hukuki durumlarla ilgili, ilişkili kimseleri hedefler, onlara yönelir.”²²

Bu nedenle eşitlik ilkesi kanun koyucunun sınıflandırma yapma zorunluluğuyla birlikte düşünülmelidir.²³ Bununla birlikte, kanuni sınıflandırmalar yapılırken, çok dikkatli davranılmalı bazı kişileri kayırcı veya bazı kişileri ezecek kanunlar yapmaktan kaçınılmalıdır.²⁴ Eşitlik ve kanuni sınıflandırma bir arada ele alınmalı ve bir orta yol bulunmalıdır.²⁵ Kanun koyucunun görevinin gereği olarak sınıflandırma kanun koyucunun takdir yetkisi içindedir; ancak kanun koyucunun bu konuda takdir yetkisi olmakla birlikte; *“eşitlik veya ayırım yapmama ilkesi, kanun koyucunun kişiler, şeyler ve durumlar arasında fark gözetip ayırım yapmasını yasaklamamakla birlikte, bu ayrımları ve farklılaştırmaları yalnız belli nedenlerin haklılaştırabileceğini, savunulur kılabilceğini ifade etmektedir.”²⁶* Diğer bir ifadeyle kanun koyucunun sınıflandırma yaparken kullandığı takdir yetkisini eşitlik ilkesine²⁷ ve

²⁰ Öden, Türk Anayasa Hukukunda Eşitlik İlkesi, s.187; Equal Protection of the Law, Encyclopaedia of the Social Sciences, Editor -in- Chief Edwin R.A. Seligman, Associate Editor Alvin Johnson, Cilt 5, The Macmillan Company, New York 1948, s.573.

²¹ Marshall, Constitutional Theory, s.142.

²² Öden, Türk Anayasa Hukukunda Eşitlik İlkesi, s.187.

²³ Öden, Türk Anayasa Hukukunda Eşitlik İlkesi, s.188.

²⁴ Mümtaz Soysal, Anayasaya Giriş, A.Ü.S.B.F Yayını, Ankara, 1969, s.216.

²⁵ Joseph Tussman, Jacobus Tenbroek, “The Equal Protection of Laws”, *California Law Review*, Cilt 37, Sayı 3, 1949, s.344.

²⁶ Öden, Türk Anayasa Hukukunda Eşitlik İlkesi, s.191.

²⁷ Marshall, Constitutional Theory, s.138’den aktaran Öden, Türk Anayasa Hukukunda Eşitlik İlkesi, s.191.

anayasaya uygun kullanması gerekmektedir. Dahası sınıflandırma yapmanın ve eşitlik ilkesinin gereklerinin karşılanmasının yasama ahlâkı veya yasama etiğiyle doğrudan ilişkili olduğu da göz önünde bulundurulmalıdır.²⁸

Sınıflandırma sınıfı, bir bireyin belirli bir sınıfın üyesi olup olmadığını ve bireyin o sınıfı tanımlayan özelliklere sahip olup olmadığını tanımlama işlemi ifade eder.²⁹ Yukarıda belirtildiği gibi kanun koyucunun bu konuda takdir yetkisi olmakla birlikte, esas mesele sınıflandırmanın nasıl yapılacağıdır. Geoffrey Marshall'a göre bu konuda çeşitli kriterler olabilir:

- Sınıflandırma ve kanunun konusu arasında bir uyum olmalıdır.
- Sınıflandırma anlaşılır bir farklılığa dayandırılmalıdır.
- Sınıflandırma gerçek ve somut bir ayrıma dayandırılmalıdır.
- Sınıflandırma kanunun amacıyla ilişkili olmalıdır.
- Sınıflandırma amaçla makul bir şekilde ilişkili olmalıdır.
- Sınıflandırma amaçla adil bir şekilde ilişkili olmalıdır.
- Sınıflandırma değişken ve haksız olmamalıdır.
- Sınıflandırma makul olmalıdır.
- Sınıflandırma adil olmalıdır.³⁰

Marshall gibi Joseph Tussman ve Jacobus Tenbroek de makul, akla uygun olma ve yasamanın amacıyla ilgili olma ölçütlerinin de sınıflandırmanın anayasaya uygunluğunun denetiminde kullanılabileceğini belirtmektedir.³¹ Buna göre yapılan sınıflandırmaların makul olması gerekmektedir. Ancak makullük tek başına yeterli

²⁸ Marshall, *Constitutional Theory*, s.138'den aktaran Öden, *Türk Anayasa Hukukunda Eşitlik İlkesi*, s.191. Kanun koyucunun ödevi için ayrıca bkz. Marc C. Murphy, *Philosophy of Law-The Fundamentals*, Blackwell Publishing, 2007, s.63-69, David Ingram, *Law Key Concepts in Philosophy*, Continuum International Group, London, 2006, s.31-34.

²⁹ Tussman, Tenbroek, "The Equal Protection of Laws", s.344.

³⁰ Marshall, *Constitutional Theory*, s.143.

³¹ Öden, *Türk Anayasa Hukukunda Eşitlik İlkesi*, s.193; *Equal Protection of the Law*, *Encyclopaedia of the Social Sciences*, s.573.

olmayıp; bunun da ötesinde kanunun amacıyla uygunlukla birlikte makullük kabul edilmektedir. Makul bir sınıflandırma kanunun amacı bakımından benzer konumda olanları içine alan bir sınıflandırmadır.³² Bununla birlikte eşitlik ilkesiyle ilgili sınıflandırma probleminin makul sınıflandırma kavramıyla tüketilebileceği düşünülmemelidir.

Makul sınıflandırma kavramının yanında, kuşkulu sınıflandırmalar öğretisi de sınıflandırmaların anayasaya uygunluğunun denetiminde önemli bir işlev görmektedir. Kuşkulu sınıflandırmalar öğretisine göre öyle bazı durumlar vardır ki bunların sınıflandırmaya konu olması düşünülemez (forbidden classification) veya kanuni sınıflandırmaya konu olmaları halinde anayasaya uygunluğuna şüpheyle (suspect classification) bakılır.³³ Kuşkulu sınıflandırmalar öğretisi Amerika Birleşik Devletleri Yüksek Mahkemesi tarafından geliştirilmiştir. Bu öğretiye göre *“ırk, renk, soy ve etnik köken, yabancılık gibi özelliklerin meşru kanuni amaçlarla ilgisi, ilişkisi kuşkuludur. Bu gibi özelliklere dayalı kanuni sınıflandırmalarda haksızlık veya keyfilik olasılığı yüksektir. Başka bir deyişle, ırk, renk ve benzeri özelliklere dayalı sınıflandırmalar, eşitlik ilkesine uygunluğu kuşkulu, belirsiz sınıflandırmalardır. O halde bu sınıflandırmalar, ancak onları haklılaştıran çok önemli ve zorlayıcı nedenlerin varlığı haline geçerli sayılabilirler.”*³⁴

Kuşkulu sınıflandırmaların Türkiye’deki yansımaları 1961 ve 1982 Anayasaları’nda görülebilir. 1961 Anayasası’nın 12. maddesinde, 1982 Anayasası’nın ise 10. maddesinde kuşkulu sınıflandırmalara yer verilmiştir. 1961 Anayasası’nın 12. maddesine göre *“Herkes, dil, ırk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din ve mezhep ayırımı gözetilmeksizin, kanun önünde eşittir.”* 1982 Anayasası’nın 10. maddesine göre de *“Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.”* 1961 Anayasası’ndan farklı olarak 1982 Anayasası 10. maddedeki ayırım yasaklarına ek olarak *ve benzeri sebeplerle* ifadesine yer vermiş ve ayırım yasaklarının alanını genişletmiştir. Kuşkulu sınıflandırmalar öğretisine göre, bu

³² Tussman, Tenbroek, “The Equal Protection of Laws”, s.346.

³³ Öden, Türk Anayasa Hukukunda Eşitlik İlkesi, s.317.

³⁴ Öden, Türk Anayasa Hukukunda Eşitlik İlkesi, s.317.

maddelerde sayılan ayrımlar özel yasak hükümleri olup, genel eşitlik ilkesinden daha sıkı şartlarla denetlenebilirler.³⁵ Dolayısıyla, 1961 ve 1982 Anayasaları bu maddelerde düzenlenmiş olan kanuni sınıflandırma veya ayrımların eşitlik ilkesi yönünden anayasaya aykırılığını karine olarak kabul etmişlerdir.³⁶ Ancak hemen belirtmelidir ki bu aksi kanıtlanabilir bir karinedir. Zira Anayasa mahkemesi, (kuşku sınıflandırmalar öğretisini uygulamayı kabul ettiği takdirde) anayasaya uygunluk denetiminde bu özelliklere dayanan bir sınıflandırmayı hemen anayasaya aykırı görmek yerine; bu sınıflandırmayı *haklı* ve savunulabilir kılabilecek *çok önemli* veya *zorlayıcı kamusal yararın* olup olmadığının kanun koyucu tarafından *açıkça* ortaya koyulup koyulmadığını araştıracaktır.³⁷

T.C. Anayasa Mahkemesi ise kanunlardaki sınıflandırmaların eşitlik ilkesine aykırı olup olmadığını denetlerken genellikle "*haklı neden*" kavramına başvurur:

"... 'Kanun önünde eşitlik' ilkesi, Mahkememizin pek çok kararlarında belirtildiği gibi tüm yurttaşların mutlaka her yönden, her zaman aynı kurallara bağlı tutulmaları zorunluluğunu da içermez. Birtakım yurttaşların başka kurallara bağlı tutulmaları haklı bir nedene dayanmakta ise böyle bir durumda kanun önünde eşitlik ilkesine ters düşüldüğünden söz edilemez."³⁸

"Kimi yurttaşların haklı bir nedene dayanarak değişik kurallara bağlı tutulmaları -eşitlik ilkesine aykırılık oluşturmaz. Durum ve konularındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları ve değişik uygulamaları gerekli kılabilir. Özelliklere, ayrılıklara dayandığı için haklı olan nedenler, ayrı düzenlemeyi aykırı değil, geçerli kılar. Aynı durumda olanlar için ayrı düzenleme aykırılık oluşturur. Anayasa'nın amaçladığı eşitlik, eylemli değil hukuksal eşitliktir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar ayrı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'nın öngördüğü eşitlik çiğnenmiş olmaz. Başka bir anlatımla, kişisel nitelikleri ve durumları özdeş olanlar arasında, yasalara konulan kurallarla değişik uygulamalar yapılamaz. Durumlardaki de-

³⁵ Öden, Türk Anayasa Hukukunda Eşitlik İlkesi, s.315-316.

³⁶ Öden, Türk Anayasa Hukukunda Eşitlik İlkesi, s.323.

³⁷ Öden, Türk Anayasa Hukukunda Eşitlik İlkesi, s.323. Koyultmalar bana ait.

³⁸ E.1981/13, K 1983/8, k.t 28.4.1983, AYMKD, Sayı 20, s.52.

ğişikliğin doğurduğu zorunluluklar, kamu yararı ya da başka haklı nedenlere dayanılarak yasalarla farklı uygulamalar getirilmesi durumunda Anayasa'nın eşitlik ilkesinin çiğnendiği sonucu çıkarılamaz.”³⁹

Anayasa Mahkemesi'nin sunmuş olduğu kriterlere göre haklı nedenin varlığı halinde kanun koyucunun yapmış olduğu sınıflandırma takdir yetkisinin sınırları içinde kalmış olur. Bununla birlikte haklı nedenin varlığı her somut olay için ayrı ayrı belirlenmelidir. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesi'nin getirmiş olduğu *haklı neden* kriteri sınıflandırmayla ilgili bütün problemleri çözmektedir. Çünkü Anayasa Mahkemesi'nin getirdiği kriterlere göre somut olayda kanuni eşitsizliklerin *haklı nedene* dayanıp dayanmadığının nasıl belirleneceği konusunda belirsizlik vardır.⁴⁰ Anayasa Mahkemesi *haklı neden* kavramını, kanuni sınıflandırmayı haklı, savunulabilir, desteklenebilir kılan her türlü nedeni içerebilecek şekilde geniş yorumlama eğilimdedir. Mahkeme'nin çeşitli kararlarında da ölçüler olarak “gereklilik”, “zorunluluk”, “işin özelliklerine ve ereklerine uygunluk”, “dengeli ve makul görülebilecek ölçüler”, “adetli ve eşit ölçüler” gibi kavramlar kullanılmıştır.⁴¹

Somut olayda, Anayasa Mahkemesi'ne başvuruda bulunan Midyat Asliye Hukuk Mahkemesi ilgili kanun maddesinin eşitlik ilkesine aykırılığını şu şekilde dile getirmiştir: “*Soyadı Kanunu'ndaki ve iptali istenen düzenleme ile Türkçeye ve Türkçe kökenli soyadları lehine ayırım yapıldığını*” ve “*Kişi mevcut olan soy ismini Türkçe kökenli bir sözcük ile değiştirmek amacı ile Mahkemeye başvurduğunda yasal anlamda herhangi bir sorunla karşılaşmaz iken; kamu düzenine aykırı anlam içermeyen, Türk dilinin gramatikal yapısına uygun, ancak Türkçe kökenli olmayan bir sözcüğü soyadı olarak kullanmak amacı ile Mahkemelere başvuran kişiler ise taleplerinin*

³⁹ “Şu halde, fuhuşu kendisine meslek edinen kadınlara karşı işlenen zorla kaçırarak veya ırza geçmek suçlarında böyle bir kadının uğradığı zararın aynı eylemlerle karşılaşan iffetli bir kadının uğradığı zarara göre daha az olması bu ayırımın haklı nedenini oluşturmaktadır. Bu bakımdan eşitlik ilkesine aykırı olduğu iddia edilen itiraz konusu Türk Ceza Kanunu'nun 438. maddesi, bu eylemlerle karşılaşan kadınların değişik durumlarından kaynaklanan zorunluluklara ve dolayısıyla haklı nedenlere dayandığından Anayasa'nın 10.maddesinde açıklanan eşitlik ilkesine aykırı değildir.” E.1988/4, K.1989/3, k.t 12.1.1989, AYMKD, Sayı 25, s.8

⁴⁰ Öden, Türk Anayasa Hukukunda Eşitlik İlkesi, s.195.

⁴¹ Öden, Türk Anayasa Hukukunda Eşitlik İlkesi, s.196.

olumsuz sonuçlanması durumu ile karşı karşıya kalmaktadır. Böylece hukuksal durumları aynı olan kişiler maalesef farklı muamelelere tabi tutulması sonucu hasıl olabilmektedir.”⁴²

Özetle, Soyadı Kanunu’na göre kişinin soyadı Türkçe kökenli bir sözcük olduğu zaman değiştirilebilirken, Türkçe kökenli olmayan bir sözcük seçildiğinde soyadı kullanımı üzerindeki hak kısıtlanmaktadır. Kanun koyucu soyadı kullanımı üzerindeki hakkı kısıtlayabilir mi? Kısıtlayabilirse ne dereceye kadar kısıtlayabilir? Ya da bazıları için kısıtlarken diğerleri için aynı kısıtlamayı getirmiyor mudur? Eğer kanun koyucu soyadının kullanımı konusunda bir sınıflandırma yapmışsa bu sınıflandırma eşitlik ilkesinin gerekleri çerçevesinde mi yapılmıştır? Bu sorulara cevap verirken göz önünde tutulması gereken ilk şey Anayasa’nın dil, ırk ve benzeri nedenlere dayalı ayrımları anayasaya uygunluğu kuşkulu sınıflandırmalar olarak görmesidir. Dolayısıyla bu tür özelliklere dayalı ayrımlar veya sınıflandırmalar *“ancak onları haklılaştıran çok önemli ve zorlayıcı nedenlerin varlığı halinde geçerli sayılabilirler.”⁴³* Bu tür kanunların anayasaya veya eşitlik ilkesine uygunluğunun denetimini yapan mahkeme de bu tür sınıflandırmaları denetlerken bu sınıflandırmaları *haklı* ve savunulabilir kılacak *çok önemli* veya *zorlayıcı kamusal yararın* olup olmadığının kanun koyucu tarafından *açıkça* ortaya koyulup koyulmadığını denetlemelidir.

Anayasa Mahkemesi ise itirazı öne sürülen kuraldaki sınıflandırmanın anayasaya uygunluğunu *“didikleme”* bir yana, kuralın *“yeni alınacak soyadını yabancı ırk ve millet ismi olarak almak isteyen herkese ayırım gözetmeksizin”* uygulanabileceğini belirtmekte ve *“eşitlik ilkesine aykırı bir yönü”* bulunmadığını ifade etmektedir. Eşitlik ilkesinin bu şekilde ele alınışı oldukça dardır. Öden’in de belirtmiş olduğu gibi eşitlik ilkesinin bu şekilde dar ele alınması, *“kanunların içerikleri yönünden eşitlik ilkesine uygunluğunun araştırılmasında yararlanılabilecek bir denetim ölçütü de sağlamamaktadır.”⁴⁴*

⁴² AYMKD, Sayı 48, Cilt 2, s.892.

⁴³ Öden, Türk Anayasa Hukukunda Eşitlik İlkesi, s.323.

⁴⁴ Öden, Türk Anayasa Hukukunda Eşitlik İlkesi, s.173.

Anayasa Mahkemesi'nin kararına gerekçe olarak sunduğu bir diğer husus AİHM'in "ulusal yasa koyucunun bu konuda bir takdir hakkı olduğu" iddiasıdır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve soyadıyla ilgili yapılan başvurular üzerinde ayrıca durulmalıdır.

c. AİHM ve Soyadı

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde ad ve soyadı hakkı olarak bir hak yer almamaktadır. Bununla birlikte, Sözleşme'de bu haklara yer verilmemiş olması, sözleşme tarafından korunmadığı anlamına gelmemektedir.⁴⁵ "Tam tersine günümüzde, isim⁴⁶ ve soyisim ulusal hukukun bir sorunu olmaktan çıkarak uluslararası hukukun bir parçası haline gelmiş ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (Mahkeme) isim ve soyisim hakkını zengin içtihatlarıyla Sözleşme ile korunan haklar kategorisi içine sokmuştur."⁴⁷ AİHM ad ve soyadına ilişkin başvuruları Sözleşme'nin 8.maddesi⁴⁸ ve 14.maddesi⁴⁹ çerçevesinde değerlendirmektedir.⁵⁰ Dolayısıyla AİHM ad ve soyadın hukuki statüsünü kabul etmekte ve var olan soyadının muhafaza edilmesi ve özgürce ad seçme hakkı olmak üzere iki hususun korunmaya değer olduğu sonucuna varmaktadır.⁵¹ Bu doğrultuda

⁴⁵ Ümit Kılınc, "İsim ve Soyisim Hakkının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Kapsamında Korunması", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı 89, 2010, s.243.

⁴⁶ Bu metinde "ad ve soyad" terimleri tercih edilmekle birlikte, alıntı yapılan metinde "isim ve soyisim" terimleri kullanılmaktadır. Aynen alıntılarda orijinal metne sadık kalınmıştır.

⁴⁷ Kılınc, "İsim ve Soyisim Hakkının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Kapsamında Korunması", s.243-244.

⁴⁸ Madde 8 - Özel hayatın ve aile hayatının korunması
Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve haberleşmesine saygı gösterilmesi hakkına sahiptir.

Bu hakkın kullanılmasına bir kamu otoritesinin müdahalesi, ancak ulusal güvenlik, kamu emniyeti, ülkenin ekonomik refahı, dirlik ve düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için, demokratik bir toplumda, zorunlu olan ölçüde ve yasayla öngörülmüş olmak koşuluyla söz konusu olabilir.

⁴⁹ Madde 14 - Ayırıcılık yasağı

Bu Sözleşmede tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayırıcılık yapılmadan sağlanır.

⁵⁰ Nuray Ekşi, *Vatandaşlık Hukukumuzda Türkçe Olmayan Ad ve Soyadı Meselesi*, Beta, İstanbul, 2008, s.116.

⁵¹ Kılınc, "İsim ve Soyisim Hakkının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Kapsamında

var olan soyadının muhafazasına ilişkin bir dava olarak Ünal Tekeli-Türkiye davası gösterilebilir. Kemal Taşkın ve Diğerleri - Türkiye davası ise soyadını özgürce seçmeye ilişkindir. Anayasa Mahkemesi tarafından anayasaya uygunluğu denetlenen kanun ise soyadını özgürce seçmeye ilişkindir. Soyadını özgürce seçme konusunda da Kemal Taşkın ve Diğerleri- Türkiye davası önem taşımaktadır.

Davada “Taşkın, ‘Kemal’ olan adının Kürtçe ‘arzulanan’ anlamına gelen ‘Dilxwaz’ olarak değiştirilmesini talep etmiştir. Aynı iddiaya atıfta bulunan Alpkaya, Fırat, Anğ ve Şimşek isimlerinin sırasıyla ‘Xoşewist’ (Kürtçede ‘Yüce, saygın’) ve Fırat, Anğ ve Şimşek için ‘Berxwedan’ (Kürtçe’de ‘direnc’) olarak değiştirilmesini talep etmişlerdir.”⁵² Davaya bakan Asliye Hukuk Mahkemeleri ise “başvuranların seçtiği isimlerin ‘q’, ‘w’ ve ‘x’ gibi harfler içerdiğini ve bu harflerin Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkında 1353 Sayılı Kanun’da belirtilen yirmi dokuz resmi harf arasında bulunmadığı gerekçesiyle söz konusu başvuranlar için dava açılmasının imkansız olduğuna karar vermiştir... Yargıtay, ilk derece mahkemesi kararlarını onamıştır.”⁵³

AİHM, Anayasa Mahkemesi’nin belirttiği gibi, ad değişiklikleri konusunda taraf devletlerin takdir yetkisini tanıyordur. AİHM’e göre, dil özgürlüğünün AİHS kapsamında düzenlenmediğinden bahisle “her Akit Devlet, serbestçe kimlik belgelerinde ve diğer resmi belgelerde kendi resmi dil veya dillerinin kullanımını zorunlu kılmak ya da kurallara bağlamak hakkına sahiptir.”⁵⁴ Ayrıca, AİHM, “yakın çevresi tarafından tanınan kullanılan bir isim taşıma hakkının Türk Yargıtay’ı tarafından doğal bir hak olarak değerlendirildiğini not etmektedir. Yine, isimlerin “Türkleştirilmesi” yönünde olası bir politikayı kınayan Yargıtay, kişinin etnik kökeniyle ilişkili bir isim taşıma hakkını açık bir şekilde kabul etmiştir. (Güzel Erdagöz ilgili bölüm, prg.53 ile kararlaştırınız). Buna ilaveten, ‘ulusal kültüre’ uygun isim taşıma zorunluluğu 2003 yılında yürürlükten kaldırılmıştır.”⁵⁵ AİHM’e göre, “1990’lı yıllarda yetkili makamların bazı tereddütlü uygulamaları gö-

Korunması”, s.246.

⁵² Karara erişim adresi : <http://www.yargitay.gov.tr/aihmm/upload/28697-05.pdf> , Erişim tarihi: 21.06.2015, s.2-3.

⁵³ Kemal Taşkın ve Diğerleri/Türkiye, s.3.

⁵⁴ Kemal Taşkın ve Diğerleri/Türkiye, s.9.

⁵⁵ Kemal Taşkın ve Diğerleri/Türkiye, s.9-10.

rülse de AİHM, olayların meydana geldiği dönemde ilgili şahısların, istedikleri takdirde, Kürtçe ad ve soyadı taşıma imkanına sahip oldukları sonucuna varmaktadır. Bununla birlikte AİHM, her ne olursa olsun istenilen ismin, 1353 sayılı Kanun gereğince, ulusal alfabe kurallarına göre yazılması gerektiği kanaatindedir.”⁵⁶

Dolayısıyla, AİHM her ne kadar Kürtçe harfler içeren adların kullanılmasına ilişkin başvuruyu reddetmiş olsa da, Yargıtay tarafından verilen kararlar ve Nüfus Kanunu⁵⁷’nda yapılan değişiklikler çerçevesinde, Türkiye’de Kürtçe isim alınabileceğini kararında vurgulamaktadır. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesi’nin, AİHM’in devletlerin bu konuda takdir hakkına sahip olduğunu belirtip, konu üzerinde durmaması eleştirilmesi gereken bir diğer husustur. Kaldı ki Tolga Şirin’in de belirttiği gibi *“Bu konuda devletlerin bu hakların sınırlandırılması konusunda takdir yetkisi olduğu kabul edilse de, İnsan Hakları Sözleşmesi asgari bir standarttır ve Sözleşme’ye taraf devletler, bu hakkı geliştirmekle yükümlüdür.”⁵⁸*

Ayrıca, karşı oy yazılarında Her Türlü Irk Ayrımcılığının Önlenmesine İlişkin Sözleşmeye yer verilirken, Anayasa Mahkemesi’nin bu metne yer vermemesi de ayrı bir eksikliktir. Her Türlü Irk Ayrımcılığının Önlenmesine İlişkin Sözleşme’nin 1. maddesi ırk ayrımcılığını tanımlamaktadır: *“ ‘İrk ayrımcılığı’ terimi, siyaset, ekonomik, sosyal, kültürel veya toplumsal yaşamın herhangi bir alanında, insan hakları ve temel özgürlüklerin tanınmasını, uygulanmasını, bu hak ve özgürlüklerden yararlanılmasını ortadan kaldırmak veya zayıflatmak amacıyla ya da etkisine yönelik, ırk, renk, soy ya da ulusal veya etnik kökene dayalı her türlü ayırım,*

⁵⁶ Kemal Taşkın ve Diğerleri/Türkiye, s.10.

⁵⁷ 2003 yılında 4928 sayılı “Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun” da Nüfus Kanunu’nun 16.maddesindeki “milli kültürümüze” ifadesi kaldırılmıştır. Maddenin yeni hali şu şekildeydi: “Ancak ahlâk kurallarına uygun düşmeyen veya kamuoyunu inciten adlar konulmaz, doğan çocuk babasının, evlilik dışında doğmuş ise anasının soyadını alır.” Bununla birlikte Nüfus Kanunu 29.4.2006 tarihli ve 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu tarafından yürürlükten kaldırılmıştır. Nüfus Hizmetleri Kanunu’nda, mülga Kanun’un 16.maddesine paralel bir düzenleme yer almamaktadır. Ekşi, Vatandaşlık Hukukumuzda Türkçe Olmayan Ad ve Soyadı Meselesi, s.71, dipnot 82.

⁵⁸ <http://www.bianet.org/bianet/azinliklar/131687-anayasa-mahkemesi-nin-soy-ile-imtihanı>, Erişim tarihi: 21.06.2015.

dışlama, kısıtlama ya da tercih anlamındadır."⁵⁹ Bu tanımda dikkat çeken şey Sözleşme'nin ırk ayrımını dar değil, renk, soy, ulusal veya etnik kökene dayalı herhangi bir ayrım olarak kabul etmesidir. Sözleşme'nin 2. maddesine göre: "*Taraf Devletler ırk ayrımcılığını kınar ve uygun her imkânla ve gecikmeden, ırk ayrımcılığının her türünün ortadan kaldırılması ve tüm ırklar arasında bu anlayışın geliştirilmesi politikası izlemeyi üstlenir.*"⁶⁰ Dolayısıyla Sözleşme devletlere bu konuda bir yükümlülük getirmektedir. Ancak, yukarıda belirtildiği gibi, Anayasa Mahkemesi bu hususun da üzerinde durmamıştır.

Sonuç

Bu çalışmada Anayasa Mahkemesi'nin E.2009/47 K.2011/51 sayılı kararındaki problemlerli noktalar üzerinde durulmuştur. Bu problemlerli noktalardan ilki, Mahkeme'nin soyadını Anayasa'nın 17.maddesi kapsamında değerlendirirken, "kamu düzeni" ve "kamu yararı" nedeniyle sınırlanabileceğini ileri sürmesidir. Oysaki yukarıda belirtildiği gibi, 17.madde herhangi bir sınırlama nedeni içermemektedir.

Ayrıca, kamu düzeninin sınırlama nedeni olabileceği kabul edilse bile, kararın esasında kamu düzeni ve soyadı kullanımı üzerinde nasıl bir ilişki kurulabileceği üzerinde durulmamaktadır. Bu anlamda karşı oy yazılarından bir tanesinde kanun koyucunun kamu düzeninden kaynaklanan bir takım sınırlamalar yapıp yapamayacağını üzerinde durulması dikkate değerdir: "...soyadı kullanımı üzerinde kamu düzeninden kaynaklanan bazı sınırlamalar yapılabileceği düşünülebilirse de; kişinin diğer vatandaşlardan ayrılmasını ve tanınmasını, kamusal alanda kimliğinin belirlenmesini sağlama dışında kamu düzeninden kaynaklanan bir sınırlama nedeni olamayacağı, hele ırk temelinde bir düzenleme yapılamayacağı açıktır. Esasen, soyadının resmi dil olan Türkçede ve Türk alfabesiyle yazılabilir, okunabilir ve anlaşılabilir olması dışında, soyadının kamu düzenini ilgilendiren bir yönü bulunmamaktadır."⁶¹

Bugün de gerek Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde, gerekse Yargıtay kararlarında tartışılan husus ismin Türkçe olup olmaması

⁵⁹ <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k4750.html>, Erişim tarihi: 21.06.2015.

⁶⁰ <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k4750.html>, Erişim tarihi: 21.06.2015.

⁶¹ AYMKD, Sayı 48, Cilt 2, s.904.

değil, Kürtçe isimde yer alan 'x', 'w', 'q' gibi harflere yer veren isimlerin kabul edilip edilmeyeceğidir. Yargıtay 'x', 'w', 'q' harflerinin Türkçe alfabede bulunmadığını ve 1353 sayılı Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkında Kanun'u ileri sürerek kabul etmemektedir.⁶² AİHM de devletlerin alfabelerinde bulunmayan harfleri kabul edip etmemek konusunda devletlerin takdir yetkisi olduğunu belirtmektedir. Anayasa Mahkemesi ise "ulusal yasa koyucunun bu konuda bir takdir hakkı olduğunu" ifade ederken bunu sanki sınırı olmayan bir takdir yetkisi gibi yorumluyor görünmektedir.

Geçmişte Anayasa Mahkemesi pek çok kararı bakımından eleştirildi. Şimdi bu kararlar "nelerin hukuki gerekçede" kullanılmayacağına örnekleri olarak okutuluyor. Bunlar yirmi otuz sene önce verilmiş kararlardı. Ancak Mahkeme'nin hâlâ o kararlara ve hukuki olmayan gerekçelere tutunduğu görülebiliyor. Gerekçelendirmedeki bu tür problemler ise hak ihlallerinin devamına neden oluyor. Böylesi bir durum ise Mahkeme'nin kuruluş ve var oluş amacına ters düşmektedir.

Kaynakça

- Balta Tahsin Bekir, İdare Hukuk I Genel Konular, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1970/72.
- Ekşi Nuray, Vatandaşlık Hukukumuzda Türkçe Olmayan Ad ve Soyadı Meselesi, Beta, İstanbul, 2008.
- Equal Protection of the Law, Encyclopaedia of the Social Sciences, Editor -In- Chief Edwin R.A. Seligman, Associate Editor Alvin Johnson, Volume 5, The Macmillan Company, New York, 1948.
- Ingram David, Law Key Concepts in Philosophy, Continuum International Group, London, 2006.
- Kılınc Ümit, "İsim ve Soyisim Hakkının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Kapsamında Korunması", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı 89, 2010, s.242-276.
- Marshall Geoffrey, Constitutional Theory, Oxford University Press, London, 1972.
- Murphy Marc C., Philosophy of Law-The Fundamentals, Blackwell Publishing, 2007.
- Öden Merih- Esen Selin, "Anayasa Mahkemesi ve Evli Kadının Soyadı", *Prof. Dr. Erdal Onar'a Armağan*, Cilt 2, Ankara Üniversitesi Yayınları No: 391, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 2013, s.817-835.

⁶² Bkz. Kemal Taşkın ve Diğerleri/Türkiye, s.9-10.

- Öden, Merih, *Türk Anayasa Hukukunda Eşitlik İlkesi*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2003.
- Soysal Mümtaz, *Anayasaya Giriş*, A.Ü.S.B.F Yayını, Ankara, 1969.
- Teziç Erdoğan, *Türkiye’de 1961 Anayasası’na göre Kanun Kavramı*, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1972.
- Turinay Faruk, “Yabancı İrk ve Millet İsimlerinin Soyadı Olarak Kullanılması Yasağı ve Bir Anayasa Mahkemesi Kararının İncelenmesi”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı 112, 2012, s.29-54.
- Tussman Joseph- Tenbroek Jacobus, “The Equal Protection of Laws”, *California Law Review*, Cilt. 37, Sayı 3, 1949, s.341-381.
- Türkiye İnsan Hakları Raporu 2003, Türkiye İnsan Hakları Vakfı, Ankara, 2004.

İnternet Kaynakları

- [http://www.bianet.org/bianet/azinliklar/131687-anayasa-mahkemesi-nin-soy-ile-
imtihan-erişim-tarihi:21.06.2015](http://www.bianet.org/bianet/azinliklar/131687-anayasa-mahkemesi-nin-soy-ile-imtihan-erişim-tarihi:21.06.2015).
- <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k4750.html>
- [https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d04/c023/
tbmm04023069ss0203.pdf](https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d04/c023/tbmm04023069ss0203.pdf)